

Heemkring BKW – Sint-Martens-Bodegem

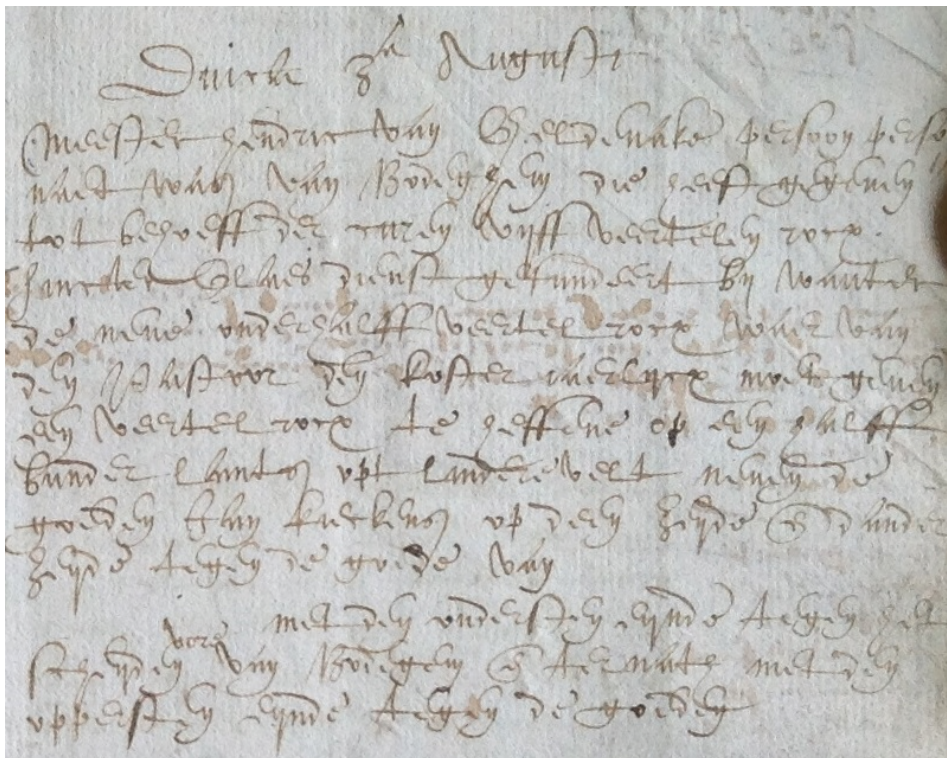
Bodegem in vroegere tijden nr. 10 – 2018

Hendrik van Geldenaken (†1352), persona personatus van Bodegem.

In onze reeks *Bodegem in vroegere tijden* zijn de pastoorsmanualen al meermaals dienstig geweest. In deze bijdrage vestigen we de aandacht op een wel erg geheimzinnige optekening in het manuaal van pastoor Alexander Ottard. De priester is bekend voor de eerste registraties in de plaatselijke parochieregisters, meer bepaald de periode 1666-1668. In zijn

eigenhandig opgetekend manuaal bleef echter de tot dusver oudst bekende inschrijving bewaard van het jaargetijde voor de zielerust van een zekere *Meester Hendric van Geldenake, persoon personaet van Bodeghem.*

De gedachtenis van de daar genoemde Hendrik van Geldenaken wordt gevierd op de derde zondag van augustus, waarvoor

Het jaargetijde van "Meester Hendric van Geldenaken" op de derde zondag van augustus. Rijksarchief Leuven, Kerkarchief Vlaams-Brabant, bestand 601/2-2480, fol.47.

Dominica 3 Augusti
 Meester Hendric van Geldenaken Pastoor
 personaet Was Van Bodeghem die heeft
 gegeven tot behoef der Curen vijf veertelen
 rocht sinte Claes dienst gefondeert by
 Wouter de Neve onder elf veertel rogt
 Waer Van den Pastoor den koster jurysycke
 moet geben een veertel rogt te heffene
 op den albuander lant op het landere selt
 Neken de goederen van kerkent op den
 eynde ende dander eynde tegen de goederen
 van met den lander
 eynde teghen het liden van Bodeghem
 en tenack met de opoeten eynde teghen
 de goederen

Het jaargetijde van Hendrik van Geldenaken
 in het manuaal van pastoor
 De Turck (1750-1759), bewaard in het
 parochiearchief te Bodegem.

een borg werd ingebracht van jaarlijks vijf veertelen rogge, bezet op een stuk land op het Kerselerenveld. De geschonken hoeveelheid graan komt overeen met een inhoud van ongeveer 62,5 liter, ruim voldoende om voor een geheel jaar het broodverbruik van de dorpspriester te dekken. Men mag dus gerust stellen dat het hier om een gulle schenking gaat.

We zijn niet de eersten die het vreemde jaargetijde hebben opgemerkt. De befaamde Brabantse geschiedkundige, Jan Verbesselt, zowel gewaardeerd als berucht voor zijn regelrechte standpunten over historische raadsels, poneerde er al een mening over. Hij meent voor Bodegem zelfs twee problemen tegelijk te kunnen oplossen. Zijn inziens moet Hendrik van Geldenaken in de 15e eeuw geleefd hebben. De herkomstnaam Geldenaken weet hij bovendien te relateren aan de heren van Dongelberg, de bekende suzerainen van de plaatselijke heer in Bodegem. De feodale zetel Dongelberg ligt

inderdaad aangrenzend bij het Haspengouwse Geldenaken, waarmee Verbesselt dan suggereert dat het personaat van Bodegem dankzij familiebanden met de heren van Dongelberg door Hendrik van Geldenaken zou zijn opgericht.¹ Met deze theorie gaat de niet weinig productieve historicus echter wel erg kort door de bocht. Er is immers voorlopig niets archivalisch opgedolven over de grondlegging van het Bodegemse personaat. Bovendien heeft hij de hierboven vermelde figuur van Hendrik van Geldenaken verre van chronologisch correct geïdentificeerd.

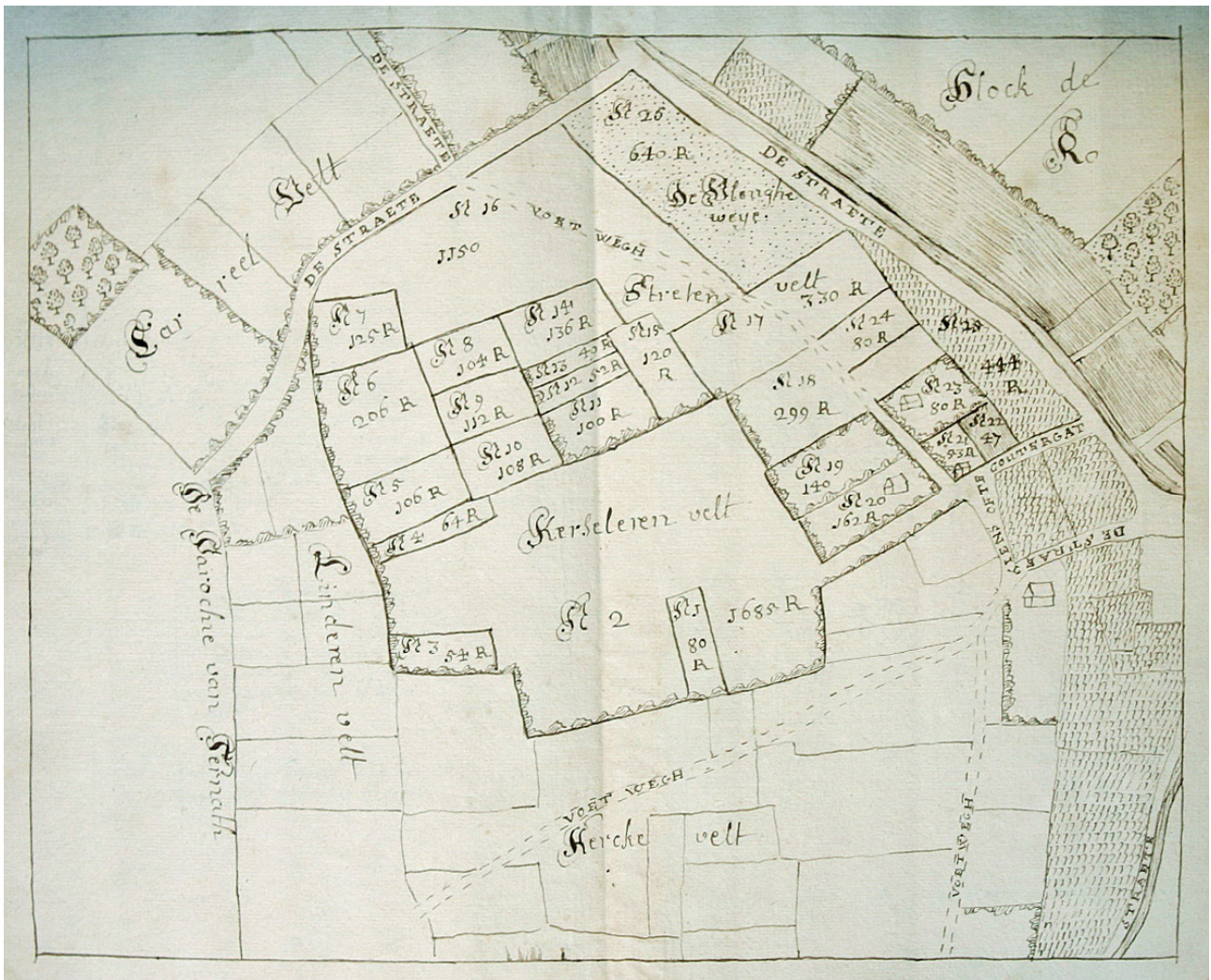
Wat is een persona personatus?

Laten we beginnen met wat er over het ambt van Hendrik van Geldenaken in zijn jaargetijde precies wordt toegelicht. Men stelt hem voor als *persona personatus* voor Bodegem. Dat betreft een heden ten dage niet meer gangbaar middeleeuws geestelijk ambt en daarom enige raadselachtigheid aan het dossier toevoegt.

Een *persona personatus* bezat destijds het recht om de dorpspastoor te benoemen (het zogenoemde *collatierecht*), dit zonder zelf over de bekwaamheid te moeten beschikken om aan zielenzorg te doen. In het geval van Bodegem maakt het personaat van oudsher deel uit van een prebende van het Sint-Gorikskapittel in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal van Kamerijk. Een dergelijke prebende voorzorg in de financiële middelen om in het levensonderhoud te voorzien van een kanunnik, zijnde een lid van het betrokken kapittel.

De benoeming in het personaatsrecht ging tot voor de 15e eeuw nog uit van de paus. De aanstelling gebeurde vanaf omstreeks 1300 met wat men noemt een suppliek. In principe dient men voor het raadplegen van de authentieke documenten naar de archieven in het Vaticaan. Gelukkig bleven daarmee gepaard gaande omslachtigheden ons bespaard, dankzij de tekstuitgave van duizenden supplieken, die men systematisch vanaf omstreeks 1900 is beginnen uitgeven.

¹ Verbesselt J., *Het Parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13e eeuw* VI, 147.

Het grondstuk (in het manuaal van pastoor Ottaerd gesitueerd op Linderenvelt) dat als borg werd gegeven voor het in stand houden van het jaargetijde van Hendrik van Geldenaken maakt volgens het landboek en de legger bij de landmeting van 1713 deel uit van het perceel Kerselerenvelt nr.2 (gelegen ten westen van de huidige Molenstraat). Het grondstuk had oorspronkelijk een oppervlakte van 304 roeden (ongeveer 0,95 hectare), maar was in 1713 samen met een twaalftal aanpalende percelen verenigd tot een blok van ongeveer 4 bunder. Omstreeks 1570 werd het perceel opgekocht door een grootgrondbezitter verwant aan de dorpsheren. In 1713 is het eigendom van een afstammeling daarvan, namelijk Guilielmus Josephus Alvarado y Bracamonte (†1718), kanunnik in de Sint-Donaaskathedraal te Brugge.

In het manuaal van pastoor Ottaerd wordt bij de omschrijving van het jaargetijde gezegd dat het ten dienste stond van de Sint-Niklaaskapel en dat deze kapel was "gefondeert bij Wouter de Neve".

De stichting van de Sint-Niklaaskapel moet nochtans ouder worden ingeschat. Bij nazicht van de schenkingsbrief van Wouter de Neve, die dateert van 11 mei 1366 (Rijksarchief Leuven, Kerkarchief Vlaams-Brabant, bestand 602/2-2387), blijkt dat hij uitsluitend schenkingen aan de kapel heeft verricht en dus geenszins als de oprichter van de Sint-Niklaaskapel mag beschouwd worden.

Aangezien Hendrik van Geldenaken in 1352 overleed (en we mogen aannemen dat zijn jaargetijde kort nadien werd ingesteld), moet de Sint-Niklaaskapel al vóór 1352 bestaan hebben.

Bijvoorbeeld de supplieken uit de periode van het eind van de 13e eeuw tot het begin van de 15e eeuw (ongeveer de periode tijdens dewelke de pausen in het Franse Avignon zetelden) zijn voor Bodegem op die manier toegankelijk geworden. Het is langs deze weg dat we

daadwerkelijk een benoeming van een zekere *Henricus de Geldonia* in het personaat van Bodegem terugvinden, meer bepaald op 13 januari 1324. De eerste verrassing is echter dat het hoegenaamd niet gaat om een persoon uit de 15e eeuw (contra de altijd zelfverzekerde

Verbesselt). Zoals verderop zal blijken, floreerde de betrokken geestelijke tussen ongeveer 1300-1350. De tweede verrassing is dat Hendrik van Geldenaken zeker niet mag beschouwd worden als grondlegger van het personaat. In de suppliek vernoemt men immers al een voorganger, een zekere *Jacobus de Labro*, die het personaat was ontnomen door paus Bonifatius VIII (1294-1303).

1276.

1324, 13 januari.

S. Auberti Cameracensis et Viconiensis ac S. Johannis Valencinensis, Cameracensis et Atrebatensis diocesum, monasteriorum abbatibus mandatur quatenus conferant magistro Henrico de Geldonia, clerico Caroli, regis Francie, et Johannis, regis Boemie, ac Marie, regine Francie, personatum de Bodingyn, Cameracensis diocesis, apud Sedem apostolicam vacantem ex eo quod Bonifacius papa VIII Jacobum de Labro de dicto personatu et aliis beneficiis privavit, non obstante quod dictus Henricus in S. Martini Leodiensis et S. Gertrudis Nivelensis ac S. Waldetrudis de Montibus in Hanonia ecclesiis canonicatus et prebendas, ac personatum de Gele, Cameracensis et Leodiensis diocesum, obtinet, et super canonicatu et prebenda ecclesie Cameracensis litigat.

Illis libenter...

Dat. Avin. idibus januarii anno 8.

Reg. Av. 20, f. 231^v; Vat. 76, f. 126, n. 362.

Het bovenstaand fragment toont de tekstuitgave van de suppliek.² Ze is uiteraard in het Latijn gesteld, de taal van de diplomatie uit die tijd. De voordracht van Hendrik van Geldenaken gebeurt op verzoek van de abten van Sint-Aubertus te Kamerijk en Sint-Jans te Valenciennes. De begunstigde bevindt zich op dat ogenblik als geestelijke (*clericus*) in dienst van de Franse koning, zijnde Karel IV de Schone (1322-1328). Mede op verzoek van koning Jan van Bohemen, ook gekend als Jan de Blinde (†1346), en Maria van Luxemburg, de toenmalige koningin van Frankrijk (1305-1324), vraagt men het personaat van Bodegem aan de beneficiant toe te kennen. Over het personaat wordt verder nog gezegd dat het bij de pauselijke zetel vacant was geworden, nadat paus Bonifatius VII het had afgenomen van *Jacobus de Labro*, kanunnik te Chartres. Dit moet gezien worden als een vergelding voor de tegenstand van deze Franse kanunnik die zich in 1297, samen met andere geestelijken en op aansturen van de Franse koning, had verzet tegen de verkiezing van paus Bonifatius VII. De benoeming van Hendrik van Geldenaken gebeurt voor het overige niettegen-

staande hij al tot kanunnik was benoemd in de Sint-Martinuskerk te Luik, evenals in het Sint-Gertrudiskapittel te Nijvel en in Sint-Waudru te Bergen. In 1324 blijkt Hendrik van Geldenaken ook al in het bezit van het personaat van Geel.

Deze indrukwekkende reeks beneficiën en verbanden met koninklijke persoonlijkheden overtuigen ervan dat we met Hendrik van Geldenaken te doen hebben met een belangrijke historische figuur, waarover beslist nog veel meer te vertellen valt.³

Biografie.

Hoewel niets geweten is over de universitaire opleiding van Hendrik van Geldenaken, mogen we toch aannemen dat het hier handelt om een vooraanstaand en onder zijn tijdsgenoten gerespecteerd rechtsgeleerde. Hij verschijnt voor het eerst in de archivalia als *magister* in dienst van de Duitse koning Hendrik VII. Deze vorst heeft slechts korte tijd geregeerd (tussen 1308-1313), maar over deze korte tijdspanne van amper een vijftal jaar speelt Hendrik van Geldenaken onafgebroken een hoofdrol in de diplomatieke ondersteuning van de koning. Op 24 juni 1309 merken we hem voor eerst in dergelijke voorname positie te Nürnberg, bij de notulering van een koninklijk legaat dat in het Italiaanse Mantua was uitgevaardigd.⁴ In juni 1310 wordt hij door Hendrik VII naar Parijs gezonden voor onderhandelingen met de Franse koning, Filips IV de Schone (1285-1314). Op 17 augustus 1310 verzorgt hij in de kanselarij te Hagenau de nalezing van een belofte die Hendrik VII had gedaan door bemiddeling van Johannes de Molans, kapelaan van paus Clemens V

³ De biografie van Hendrik van Geldenaken genoot tot dusver hoofdzakelijk aandacht in Franstalige literatuur: Vercauteren F., 'Henri de Jodoigne, légiste, clerc et conseiller des princes (†1352)', *Bulletin de l'Institut historique belge de Rome* 26/27 (1952) 451-505. Renardy C., *Les maîtres universitaires dans le diocèse de Liège. Répertoire biographique (1140-1350)*. Société d'Édition "Les Belles Lettres" (1981), 314-320, 330, 344-346 en 380.

⁴ Heinrici VII. Constitutiones, MGH Leges IV (ed. Schwalm J., 1906), *Legatio ad Italicos missa*, 271.

² Fayen A. R., *Lettres de Jean XXII (1316-1334): textes et analyses* (1908) pag. 472 nr.1276.

(1305-1314).⁵ Hendrik van Geldenaken handelt tot 1310 dus overwegend als diplomaat, gezant of onderhandelaar van de Duitse koning.

In de daarop volgende aansluitende periode vervoegt onze magister de administratieve karavaan die de vorst vergezelt op diens lange veldtocht in Italië. De functie van Hendrik van Geldenaken wordt van dan af gepreciseerd als rechtsleraar (*juris professor*), onder meer tijdens het beleg van Brescia in de augustusmaand van 1310.

Op 3 november had de legertrou Turijn bereikt en op 28 december 1310 bevindt het koninklijk gevolg zich te Milaan, data die ons bekend zijn dankzij notuleringen van Hendrik van Geldenaken.⁶ Kort voordien, op 14 en 15 november, tekent de rechtsgeleerde te Asti (gelegen ten oosten van Turijn) als *iurisperitus*.⁷ Voor zijn collega's in de kanselarij werd hij dus als 'een bedreven jurist' aangezien.

Op 5 december verschijnt Hendrik van Geldenaken nogmaals te Asti in de militaire schare van Duitse rijksbisschoppen en grafelijke figuren, ditmaal om mee te schrijven aan een vredesbestand voor de Lombardische regio.⁸ Nog dezelfde maand, bij de eed van trouw van de stad Milaan en andere Lombardische nederzettingen, vindt men hem als medegetuige op 28 december 1310.⁹ Zijn naam duikt ook op in een rekenstaat van de rekenkamer ter vergoeding van door hem uitgezonden briefdragers of ter compensatie van de paarden die deze bodes aan de lopende band blijken te verslijten.¹⁰

In de loop van het volgende jaar merken we onze magister op bij de toegevingen van Hendrik VII aan de inwoners van Padua. Hendrik van Geldenaken ondertekent er een stuk op 10 juni 1311 dat

salarissen voor militairen vastlegt, zij het met uitgestelde uitbetaling tegen augustus en Kerstmis.¹¹ Aansluitend, op 19 juli, verblijft hij te Arezzo (in Toscane) en notuleert er een leenverbintenis van een plaatselijk vazal ten aanzien van de Duitse koning die in die tijd tegelijk ook als koning van Italië fungeerde.¹² Op 19 maart 1311 vermeldt men Hendrik van Geldenaken nogmaals als *magister* bij de optekening van een charter voor de stad Pisa.¹³

Midden 1312 heeft de Duitse hoofdmacht Rome bereikt, kennelijk nadat de tegenstand van de Noord-Italiaanse provincies was doorbroken. De diplomatieke dienst blijft al die tijd de legertrou volgen. In een akte van 18 mei 1312 zien we Hendrik van Geldenaken in het paleis van Lateranen ter notulering van de ontvangst van gezanten van de koning van Sicilië. Ditmaal wordt hij als *prothonotarius* van de koning geciteerd, d.w.z. 'de eerste schrijver' en daarmee ook de administratieve hoofdfiguur in de koninklijke kanselarij.¹⁴

Hendrik van Geldenaken staat te Rome zijn vorst ook nauw ter zijde wanneer hij op 22 juni 1312 als vertrouweling wordt gelast een manifest op te stellen ter verdediging van de keizerskroning.¹⁵ Het manifest wordt door een college van kardinalen aanvaard en de kroningsceremonie zal kort nadien plaats vinden op 29 juni 1312.

Op 6 juli noteert Hendrik van Geldenaken een brief aan pauselijke gezanten, dit nog steeds in de hoedanigheid van *protonotarius* en vanuit de keizerlijke verblijfplaats, het Sint-Sabinapaleis.¹⁶ Op 6 augustus blijkt hij ook betrokken bij de formulering van een keizerlijke protestbrief naar aanleiding van een vredesbestand met de koning van Sicilië, dit niettegenstaande de paus daartoe had

⁵ Ibidem, *Instrumentum super promissione regis confectum*, 343-346.

⁶ Ibidem, *Receptio iuramenti per syndicos et per commune praestiti*, 343-346.

⁷ Ibidem, *Receptio iuramenti per syndicos et per commune praestiti*, 409.

Ibidem, *Reformatio civitatis Astensis*, 417.

⁸ Ibidem, *Arbitrium pacis*, 429 en 1412.

⁹ Ibidem, *Iuramentum fidelitatis civium*, 464.

¹⁰ Ibidem, *Apocha rationis camerae regis*, 1148.

¹¹ Ibidem, *Promissio Paduana*, 589.

¹² Ibidem, *Syndicatus civitatis Aretinae iteratus*, 601.

¹³ Ibidem, *Homagium et investitura civitatis Pisanae*, 560-562.

¹⁴ Ibidem, *Instrumentum super receptione nuntiorum*, 781.

¹⁵ Ibidem, *Requisitiones iteratae Cardinalibus factae*, 792-794. Zie ook Doenniges W. H., *Acta Henrici VII imperatoris Romanorum II* (Berlijn 1839) lii.

¹⁶ Ibidem, *Litterae nuntiorum pontifici directae*, 810.

verzocht.¹⁷ Te Rome vindt men Hendrik van Geldenaken ook meermaals vermeld in rekenstaten, meestal voor het vergoeden van briefdragers of hun verloren rijdieren, maar ook voor het uitbetalen van de soldaten die instonden voor de bewaking van het koninklijk verblijf.¹⁸

Hendrik VII heeft niet lang kunnen genieten van zijn keizerlijke waardigheid, want op 24 augustus 1313 zal hij te Buenconvento al komen te overlijden. Men vindt Hendrik van Geldenaken vervolgens geciteerd als *iurisperitus* (een bekwaam jurist) en *fidedignus* (een eedwaardige) op 19 oktober 1314 te Frankfurt bij de voorbereiding van de verkiezing van de volgende Duitse koning, Lodewijk van Beieren (1314-1347).¹⁹ Hendrik van Geldenaken wordt daarvoor rijkelijk beloond. Hij verwerft ditmaal zelfs een positie in een minder oorlogszuchtige omgeving, namelijk in het gevolg van Boudewijn van Luxemburg, aartsbisschop van Trier (1307-1354), tevens een broer van de overleden Hendrik VII.²⁰ In 1317 wordt Hendrik tot kanunnik benoemd te Kamerijk, een functie die bijkomend moest voorzien in zijn dure levensstijl tijdens de periode dat hij als raadgever opereert voor de volgende Duitse koning, Lodewijk van Beieren.

Tussen 1317-1322 vernemen we niets over de verdere levensloop van Hendrik van Geldenaken, maar vanaf november 1322 verschijnt hij als *clericus* aan het hof van Maria van Luxemburg, dochter van keizer Hendrik VII en gehuwd met koning Karel IV van Frankrijk, ook bekend als Karel de Schone (1322-1328). Men neemt aan dat Hendrik in deze hoedanigheid aan het Franse hof invloed moest laten gelden ten voordele van de Duitse koning. Korte tijd later, meer bepaald op 13 januari 1324, ontvangt Hendrik van Geldenaken bij pauselijke supplek het personaat van Bodegem,

¹⁷ Ibidem, *Protestatio altera*, 844.

¹⁸ Constitutiones et Acta Publica, MGH Leges IV, tome 4.2, pag. 1163, 1171, 1172 en 1173.

¹⁹ Constitutiones et Acta Publica Ludewici IV. et Frederici III., MGH Leges IV, tom. 5 (ed. Schwalm J., 1909-1913), *Acta electionis Ludewici IV*, 94.

²⁰ Ibidem, *Procuratorium archiepiscopi Trevirensis*, 123 (18 november 1314).

zoals gezegd als onderdeel van een prebende van het Kamerijkse Sint-Gorikskapittel. De benoeming mag gezien worden als een vriendendienst, wellicht op aangeven van de Franse koningin, maar luidens de supplek ook gesteund door de verzoeken van de koning van Frankrijk en de koning van Bohemen.

Amper twee maand later, op 21 maart 1324, komt de hem genegen Franse koningin onverwacht te overlijden, wat tegelijk een abrupt einde stelt aan Hendriks ietwat spionachtige opdracht aan het Franse hof. Men ziet hem vervolgens in de hofhouding verschijnen van een tegenstrever van de Fransen, meer bepaald Willem I, graaf van Henegouwen, Holland en Zeeland (1304-1337), tevens schoonvader van Lodewijk van Beieren.

In Henegouwen wordt Hendrik van Geldenaken overwegend in beslag genomen door de grafelijke administratie. Hij wordt wel eens als oorkondelijk zegelaar opgemerkt, maar voor het overige blijkt hij toch vooral vaardig als raadgever, jurist en onderhandelaar. In 1328 arbitreert hij in een geschil tussen de Sint-Andreasabdij uit Kamerijk en Mattheus le Sohier, heer van Le Heriet. De akte is vermeldenswaardig, omdat langs dezelfde weg het zegel van Hendrik van Geldenaken bewaard is gebleven.²¹

Tussen 1336-1337 verrast het dat hij een opdracht heeft aangenomen bij koning Edward III van Engeland (een andere schoonzoon van Willem I van Henegouwen) en ontvangt hiervoor jaarlijks 100 gulden. In Engelse oorkonden wordt hij geciteerd als leraar in het privaat recht (*juris civilis professor*).²² We moeten dus wel aannemen dat hij ook in Engeland heeft gedoceerd.

Na het overlijden van zijn Henegouwse broodheer op 7 juni 1337 kan Hendrik zijn diplomatieke vaardigheden verderzetten onder diens zoon en opvolger,

²¹ Le Carpentier J., *Histoire de Cambray et du Cambrésis* IV, Preuves (1664) 45-46: *Cette charte est scellée de 4 sceaux: (...), le 3e represente un Chatteau ouvert avec ces mots: Sigill[um] Henrici de Geldonia Can[onici]*.

²² Ferguson J., *Treaty Rolls Preserved in the Public Record Office: 1337-1339*, vol. II (1972) 23.

Willem II van Henegouwen (1337-1345). Tegen de achtergrond van de Honderdjarige Oorlog raakt de rechtsgeleerde op die manier tussen 1338-1339 verwickeld in intriges die koning Filips VI van Frankrijk en de bisschop van Kamerijk, Guillaume van Auxonne (1336-1342), moesten tegenwerken ten voordele van de Engels-Duitse coalitie rond Lodewijk van Beieren, Edward III van Engeland en Willem II van Henegouwen. De aan Hendrik verweten machinaties gaven zelfs aanleiding tot zijn excommunicatie. Normaliter moet dit gepaard gegaan zijn met het verlies van zijn kerkelijke beneficiën, d.w.z. de talrijke prebenden met daarin begrepen de niet onaardige inkomsten uit de verpachting van het Personaatshof en 27 bunder landbouwgrond te Bodegem.²³ De straf was nochtans van korte duur. De banvloek werd al op 12 december 1341 te Avignon opgeheven door paus Benedictus XII (1334-1342).

Onder Willem II schrijft Hendrik ook mee aan verscheidene oorkonden, onder meer in 1338 voor de vrijstelling van tolrechten die waren toegekend aan de abdij Onze-Lieve-Vrouw Ten Duinen te Koksijde.²⁴

Hendrik van Geldenaken blijft trouw aan Willem II van Henegouwen en dit tot aan diens dood op 26 september 1345. Vervolgens wordt hij enkele jaren opgemerkt als raadgever van hertog Jan III van Brabant (1312-1355). We noteren tijdens deze periode zijn bijdrage aan een gezamenlijke brief van de Franse koning Filips VI van Valois, hertog Jan III van Brabant en Lodewijk van Male, graaf van Vlaanderen.²⁵ Op 6 juni 1347 citeert men hem er onder getuigende notarissen als *venerabili et discreti viri magistri Henricus de Geldonia*.

In 1349 wisselt Hendrik van Geldenaken voor de laatste maal van werkgever. Hij keert namelijk terug naar Henegouwen,

ditmaal op verzoek van Margaretha van Henegouwen, weduwe van Lodewijk van Beieren. Het is in deze functie dat Hendrik overlijdt op 2 februari 1352, datum die bekend is dankzij een necrologie te Brecht (bij Antwerpen) waar hij eveneens het personaat bezat.

Met zijn uitzonderlijke bekwaamheden als rechtsgeleerde zou men haast vergeten dat Hendrik van Geldenaken in de eerste plaats een geestelijke was. Zoals gezegd, werden hem talrijke begerenswaardige beneficiën toegekend. We schonken in deze bijdrage vooral aandacht aan het personaat van Bodegem, maar Hendrik was ook een geprebendeerd kanunnik in het Sint-Gertrudiskapittel te Nijvel (daar benoemd op 13 december 1317) en zetelde toen al in het Sint-Waudrukapittel te Bergen, zo ook in de kapittels van de Sint-Martinus te Luik en Sint-Albanus te Namen, evenals in het Leuvense Sint-Pieterskapittel en in een kapittel te Parma. Hij wordt ook vermeld als proost voor het Sint-Adalbertkapittel te Aken.²⁶ Te Kamerijk benoemde men hem in 1325 tot officiaal. Afgezien van het personaat van Bodegem genoot Hendrik van Geldenaken ook van inkomsten uit de personen van Geel, Brecht en Haarlem.

Naast de lagere wijdingen die gewoonlijk volstonden voor seculiere kanunniken, moet Hendrik van Geldenaken echter ook de hogere priesterwijding hebben genoten. Hij wordt althans als kapelaan vermeld te Sint-Martens-Voeren. In mei 1346 geeft hij als pastoor (*curator*) van de kerk te Haarlem zijn goedkeuring bij de afscheiding van de parochie Heemstede, dit in opdracht van hertog Willem van Beieren en ter nagedachtenis van diens oom, graaf Willem I van Henegouwen.²⁷ Hendriks priesterschap veruitwendigt zich echter slechts in het bronnenmateriaal naar het einde van zijn levensloop.

Bij zijn dood op 2 februari 1352 liet de illustere keizerlijke protonotarius een

²³ Lees weldra hierover meer in Van Droogenbroeck F.J., *Het personaat van Bodegem*. Bodegem in vroegere tijden nr. 11 (2018).

²⁴ Van de Putte F. (ed.), *Cronica et Cartularium Monasterii de Dunis I* (1839) 237 (vidimus uit 1370).

²⁵ Laurent H., 'Les Conventions de Saint-Quentin (juin 1347). Contribution à l'histoire de la première phase de la Guerre de Cent Ans dans les Pays-Bas', *Bulletin de la Commission Royale d'Histoire* 91 (1927) 93-95.

²⁶ Mollat G. en De Lesquen G., *Jean XXII (1316-1334). Lettres communes analysées d'après les registres dits d'Avignon et du Vatican II* (1905) pag. 46, nr. 6009.

²⁷ Verhoeve J., *Generale privilegien ende hantvesten van Kennemerland I* (1652) 178.

klein fortuin na. De waarnemers van zijn nalatenschap, Waleran van Luxemburg, heer van Ligny (†1353), en Jan van Courcelles, verdeelden het kapitaal over verscheidene vrome stichtingen, waaronder het jaargetijde te Bodegem. Zoals gezegd, wordt het “eeuwigdurend” herdacht op de derde zondag van augustus, of beter gezegd, werd herdacht, want het valt te betwijfelen of het jaargetijde nog na de Franse Revolutie (na 1800) te Bodegem in stand werd gehouden.

Hendriks begraafplaats.

Zover we konden nagegaan, is er niets schriftelijk overgeleverd over de begraafplaats van Hendrik van Geldenaken. Het past hier nochtans een aanspraak te vermelden van een aantal Bodegemse schrijvers die volhouden dat het graf zich in de kerk van Bodegem zou bevinden.

Afgaande op de brochure die in 1975 werd uitgebracht ter gelegenheid van de voltooiing van de restauratiewerken aan de kerk van Bodegem, beschouwen de betrokken auteurs Hendrik van Geldenaken namelijk als een 16e-eeuws pastoor van Bodegem. We kunnen slechts gissen naar hun overredingsgronden, maar in een volgende stap van hun boude veronderstellingen werd de beroemde 14e-eeuwse weldoener gerelateerd aan een stuk arduinen grafsteen dat zich aan de ingang van de sacristie bevindt en tot dusver nog aan niemands graf met zekerheid kon worden toegeschreven.

De kwestieuze grafsteen die als dorpel werd ingemetseld aan de ingang van de sacristie. Het sterk uitgesleten randschrift laat echter niet toe de begraven persoon te identificeren.

Nu er echter geen betwisting meer kan over bestaan over de historische betekenis van Hendrik van Geldenaken, moet tegelijk betwijfeld worden of de vermeende grafsteen werkelijk als een 14e-eeuws relict mag beschouwd worden, dat in het voorkomend geval zelfs het oudst bewaard gebleven grafmonument in de kerk van Bodegem zou geweest zijn. Met de beste wil van de wereld kan men uit het sterk uitgesleten randschrift echter niets deduceren dat de identificatie van de begraven persoon zou mogelijk maken, laat staan dat het in biografisch verband kan gebracht worden met de keizerlijke protonotarius.

Op het hoekpunt van de zerk merkt men een uitgebeiteld ornament dat kenmerkend mag genoemd worden voor grafstenen van geestelijken. Het stelt een adelaar met een boekrol voor, gewoonlijk een verwijzing naar de evangelist Johannes.

Dat betekent echter niet dat de zoektocht naar het graf van Hendrik van Geldenaken al moet opgegeven worden. De grafsteen schijnt immers door te lopen onder de vloer van de sacristie, zodat mits bijkomend archeologisch onderzoek er misschien toch iets meer van het epitaaf aan de oppervlakte kan worden gebracht. In afwachting van dergelijk gevorderd onderzoek mag het alleszins genoeg doen aan het kleine Bodegem dat het tijdens de 14e eeuw op substantiële wijze heeft bijgedragen tot het lenigen van de financiële middelen van een gedenkwaardig keizerlijk, koninklijk, hertogelijk en grafelijk rechtsgeleerde.

Frans J. Van Droogenbroeck